

MEČISLOVAS REINYS: MECENATORYSTĖ IR DVASINGUMAS

Aldona Vasiliauskiene

*Šiaulių universitetas,
Vilniaus g. 88, LT-76285 Šiauliai, Lietuva
El. paštas aldona.vasiliauskiene@rstc.vu.lt*

Anotacija. Straipsnyje analizuojama arkivyskupo Mečislovo Reinio (1884–1953) „Išlaidų knygelė“ (1924 m. gruodis–1929 m. gegužė), kurioje užfiksuotos kiekvieno mėnesio (nurodomos ir dienos) išlaidos: kam išleista ir kiek sumokėta. M. Reinys teikė materialinę paramą siekusiems mokslo, vargšams, sergantiems, katalikiškoms jaunimo ir suaugusiųjų organizacijoms, institucijoms, kultūros reikmėms. Tai rodo M. Reinį buvus didį mecenatą, naudojusį pinigus kilniems tikslams – savo tautos ir Lietuvos valstybės gerovės, jos dvasinumo suklestėjimui.

Reikšminiai žodžiai: Mečislovas Reinys, Dievo Tarnas, arkivyskupas, „Išlaidų knygelė“, mecenatas, finansinė parama, spauda, materialumas, dvasingumas.

Įvadas

Arkivyskupas Mečislovas Reinys (1884 02 05–1953 11 08) sulaukė nemažo mokslininkų dėmesio (Vasiliauskiene 2003a: 67–69). Nors tyrinėtojai daugiausia rėmėsi publikuotais M. Reinio veikalais, yra keletas darbų, nagrinėjančių Lietuvos ypatingajame archyve esančias arkivyskupo M. Reinio sekimo, suėmimo bei tardymo bylas (Magdėnaitė 1999: 133–160; Spengla 1997: 143–203; Vasiliauskiene 2000: 57–67; 2003b: 731–746). Be to, reikia pastebėti, kad archyvuose bei privačiose kolekcijose vis randa ma arkivyskupo ranka rašytų įvairių dokumentų, kuriuos reikia detaliai tyrinėti. Taip pat atkreiptas dėmesys į išbarstytą arkivyskupo M. Reinio rankraštinių palikimą – šie dokumentai su komentarais skelbiami kaip šaltiniai. Tai paties M. Reinio sovietinės okupacijos metu (1947 m. sausio 14 d.–1947 m. gegužės 15 d.) rašyti „T. Aškūnų bei B. Asių kolchozo Moderniojo Cirko biuleteniai“ (Vasiliauskiene 1999a: 12–30, 57), trys jo parengti ir pasirašyti raštai (Vasiliauskiene 1999b: 29–40, 92): du iš jų Lietuvos TSR Liaudies komisarų tarybai ir jos pirmininkui (1944 m. rugsėjo 13 ir 14 d.) bei Religinių kultūrų reikalų tarybos prie TSRS Ministrų tarybos įgaliotiniui Lietuvos TSR A. Gailevičiui (1947 m. gegužės 6 d.). Minėti trys dokumentai saugomi Lietuvos Mokslų Akademijos bibliotekos Rankraščių skyriuje (f. 318). Danutė Labanauskaitė katalikiško laikraščio „XXI amžiaus“ skaitytojams pristatė tarp to paties fondo dokumentų rastą arkivyskupo M. Reinio 1942 m. rugpjūčio 30 d. ganytojišką laišką ir po pusmečio dvasinin-

kams rašytą kitą raštą (Labanauskaitė 2003: 6). Gintautas Ereminas tyrinėjo arkivyskupo prisiminimus apie Palaimintąjį Jurgį (Ereminas 2002: 7). Publikuoti arkivyskupo M. Reinio laišškai (1948 m. liepos 14 d.–1953 m. spalio 7 d.) iš Vladimiro kalėjimo savo seseriai Julijonai Martinėnienei į Zostrono kaimą (Utenos apskritis) (Vasiliauskiene 2005a: 156–171).

Mokslo visuomenei pristatyti ir nepriklausomos Lietuvos laikotarpio M. Reinio rankraščiai. Straipsnio autorės asmeniniame archyve laikinai saugoma ketvirtoji M. Reinio „Išlaidų knygelė“ (1924 m. gruodžio 1 d.–1929 m. gegužė 31 d.), buvo tyrinėta jos paleografija bei tekstologija (Vasiliauskiene 2004a: 123–151). Šis šaltinis labai svarbus bei vertingas istoriniu požiūriu tiek M. Reinio asmenybei (įrašai ne tik papildė jau žinomus biografijos faktus, bet ir pateikia naujų žinių apie arkivyskupo gyvenimą bei veiklą), tiek jo laikmečiui pažinti. „Išlaidų knygelėje“ fiksuotos kiekvieno mėnesio (nurodomos dienos) išlaidos – kam išleista ir kiek sumokėta.

Nagrinėjamai temai aktualūs faktai, liudijantys apie būsimo Dievo Tarno M. Reinio kuklias asmenines išlaidas ir dideles sumas, skirtas mecenatoriškai veiklai.

M. Reinio mecenatorišką veiklą knygoje „Arkivyskupas Mečislovas Reinys“ mini autorius kunigas Juozas Šalčius (Amerikoje leidžiant knygą dėl politinių sumetimų savo pavardės nenurodė): „*Asmeniniame gyvenime – didelis asketas. Turty nekrovė, bet knygai, spaudai ir šelpimui pinigų negailėjo*“ ([Autorius nenurodytas] 1977: 17). Periodinėje spaudoje plačiau apie mecenato arkivyskupo M. Reinio veiklą prabilta straipsnio autorei netikėtai gavus ketvirtąją jo užrašų knygelę (Vasiliauskiene 2003c: 30–31; 2004b: 9; 2004c: 1; 2004d: 3), išspausdintas straipsnis „Arkivyskupo Mečislovo Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“ (Vasiliauskiene 2004a: 123–151). Buvo pateikta šios knygelės mokslinė analizė, apžvelgta M. Reinio parama spaudai (Vasiliauskiene 2005b: 157–176). Tačiau M. Reinio mecenatoriška veikla dar nėra detalai ištirtinėta.

Temos aktualumas. Svarbu Dievo Tarno arkivyskupo M. Reinio veiklą tyrinėti įvairiais aspektais, skleisti žinias, siekiant, kad *jis kuo greičiau būtų pakeltas į Altoriaus garbę* (paskelbtas Palaimintuoju, vėliau ir Šventuoju) (Tunaitis 2004: 543). Kitas svarbus faktas – 2005 m. balandžio 27 d. Vilniaus Pedagoginio universiteto Senato posėdyje buvo patvirtinti Istorijos fakulteto Katalikų tikybos katedros padalinio Arkivyskupo Mečislovo Reinio krikščioniškosios antropologijos tyrimų centro nuostatai (nutarimas Nr. 58) ir priimtas nutarimas (Nr. 59) steigti M. Reinio vardu pavadintą tyrimų centrą (Vasiliauskiene 2005e: 45; 2005h: 1–2). Tad neatsitiktinai 2006 m. balandžio 20–21 d. Šiaulių universiteto Edukologijos fakulteto ir Meno edukologijos katedros bei Vilniaus Pedagoginio universiteto, kuriame yra M. Reinio vardu pavadintas tyrimų centras, organizuotos tarptautinės konferencijos „Dvasingumo sklaida meninio ugdymo realybėje“ antroji diena buvo skirta arkivyskupui M. Reiniui. Mokslo visuomenei turi būti žinoma plati arkivyskupo veikla, ypač Dievo Tarno dvasingumas ir dosnumas. Pastebėtina, kad tuo metu M. Reinio mecenatoriška veikla Lietuvoje nebuvo išimtis. Tuo garsėjo dauguma dvasininkų ir pasauliečių – mokslo, politikos, kultūros, visuomenės veikėjų. Plačiausiai buvo žinoma M. Reinio bičiulio prof. Prano Dovydaičio (1896–1942) globėjiška veikla. O M. Reinio mecenatorystė atskleidžiama tik dabar – tam padeda ir jo „Išlaidų knygelė“.

M. Reinio finansinė parama besimokančiam ar studijuojančiam jaunimui liudija mecenato pastangas ne tik gausinti, bet ir stiprinti išsimokslinusių katalikišką visuomenę, formuojančią tautą bei kuriančią valstybės ateitį. Tai rūpestis dėl Lietuvos.

P. Dovydaitis, siekdamas šviesti tautą, įsteigė ir pats redagavo apie 40 laikraščių bei žurnalų. M. Reinys finansiškai parėmė ne tik P. Dovydaičio įkurtus, bet ir kitus katalikiškus leidinius, jam rūpėjo ugdyti visuomenę katalikiška dvasia.

M. Reinio mecenatoriška parama reiškėsi įvairiomis kryptimis, o galutinis tikslas – dvasingumo puoselėjimas. Turtas svarbus ne dėl paties kaupimo – jis turi sudaryti ar pagerinti sąlygas kilniems darbams atlikti. Tai itin aktualu skatinant dvasingumo sklaidą nūdienos visuomenėje, ypač formuojant mecenatorišką požiūrį, puoselėjant tautos tradicines dvasines vertybes. Todėl M. Reinio „Išlaidų knygelėje“ užfiksuotos finansinės išlaidos – viena iš formų, liudijančių dvasininko dosnumą ir sudarančių sąlygas dvasingumo plėtrai. Tai aktuali pedagoginė bei socialinė *problema*.

Darbo tikslas – atskleisti M. Reinio požiūrį į materialųjį turtą kaip priemonę, skatinančią gėrio ir dvasingumo sklaidą.

Darbo uždaviniai: įprasminti mecenatorystės svarbą; skatinti suvokti paramos auką kaip pareigą ir teikiamą džiaugsmą; parodyti finansinių lėšų svarbą gėrio, dvasingumo, savišvietos ir mokslo sklaidai; išanalizuoti pinigų kaip finansinės paramos paskirtį taikant įvairias veiklos formas.

Darbo metodai: duomenų sisteminimas, lyginamoji analizė, statistika, pateikimas.

Remiantis tik vienu tokio pobūdžio mums kol kas žinomu šaltiniu – M. Reinio ketvirtąja „Išlaidų knygele“ – duomenys susisteminti pagal temas, personalijas ir chronologiją. Tai leido susumuoti M. Reinio finansines išlaidas ir, remiantis gauta statistika, palyginti dvasininko paramą atskiriems asmenims bei nustatyti jos vartojimo poreikį.

Šaltiniai ir literatūra: M. Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“, M. Reinio gyvenimą ir veiklą nagrinėjanti literatūra.

M. Reinio mecenatoriška veikla

Nekartojant „Išlaidų knygelės“ struktūros bei paleografinių duomenų analizės, nedetaliazuojant kiekvieno fakto (tai atlikta jau minėtame straipsnyje „Arkivyskupo Mečislovo Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“), straipsnyje pateikiama 54 mėnesių (1924 m. gruodis–1929 m. gegužė) bendra tyrimų ir analizės apžvalga, atkreipiamas dėmesys į paramai skirtas išlaidas, kas liudija M. Reinį esant didį mecenatą.

Žinant gausybę M. Reinio materialinės paramos krypčių (parama spaudai, kultūriniams renginiams, jaunimo bei suaugusiųjų katalikiškoms organizacijoms, ligoniams ir vargšams, paminklų, bažnyčių kunigų seminarijos bei kitų pastatų statybai, stipendijos studentams ar moksleiviams), kyla klausimai: kas paskatino dvasininką tapti mecenatu ir ar tuo metu vyskupas ir Lietuvos universiteto profesorius buvo toks turtingas, kad įstengė taip gausiai aukoti, ypač jaunimui? Atsakymas į pirmąjį klausimą padėtų suvokti ir aukos būtinybę – M. Reinio požiūrį į finansinės paramos teikimą.

Pravartu apžvelgti M. Reinio asmeninę patirtį kaip fizinį stimulą ir katalikiško gyvenimo liudijimą kaip dvasinę paskatą. Šie svarbūs veiksniai plačios erudicijos asmenybei reiškė daugiau nei individualus asmens pasaulis – jie išaugo iš rūpestį dėl Lietuvos ateities, tautos ir valstybės likimo.

Paties M. Reinio kelias į mokslą dėl lėšų stygiaus buvo sunkus. Itin gabų ir labai trokštantį mokslo jauniausią vienuoliktą vaiką Julijonos Mališauskaitės ir Jeronimo Reinio šeimoje (Madagaskaro vienkiemis, Daugailių parapija, Utenos apskritis) į mokslus išleido vyresnieji broliai, nes tėvas mirė anksti, kai Mečislovas buvo visai mažas. Tik dėl brolių ir giminaičių paramos jis aukso medaliu baigė Aleksandro III gimnaziją Rygoje. Už gerą mokslą Vilniaus kunigų seminarijoje gavo valdžios stipendiją studijuoti Petrapičio Dvasinėje akademijoje. Studijas tęsė Liuvene, remiamas savo bičiulio kunigo Juozapo Čepėno (vėliau M. Reinys rėmė studijuojantį J. Čepėną) (Čepėnas 2001: 24).

Asmeninė patirtis tapo viena iš sąlygų atsiskleisti dvasininko geraširdiškumui, ugdymui nuo vaikystės: matė vyresniųjų teikiamą pagalbą neišgalintiems, skriaudžiamiesiems, jų šeima buvo pasiėmusi auginti našlaitėmis tapusias ir svetimų skriaudžiamas tolimas giminaites (Vasiliauskienė 2005d: 9). Baigęs mokslus Petrapičioje ir gilinęs juos Liuvene, M. Reinys tapo žinomu eruditais (mokėjo 9 kalbas), gebėjusiu paimti iš Rytų ir Vakarų tai, kas naudinga Lietuvai, susisteminti žinias ir jas kryptingai naudoti, laikydamasis tvirtos krikščioniškos nuostatos. Dvasininkas, mokslininkas, pedagogas, politikas ir visuomenininkas M. Reinys krikščioniškas pažiūras skleidė ne tik žodžiu – meilę Dievui jis liudijo konkrečiais asmeniniais pavyzdžiais.

Šeimos, o vėliau mokslo draugų aplinka, įgytos žinios, tvirtas tikėjimas išplėtė jo požiūrį į valstybę – svarbus tapo rūpestis dėl Lietuvos suklestėjimo, jos ateities. Čia svarbiausias vaidmuo turėtų atitekti išmoksintam, giliai tikinčiam, dvasingam, kultūringam, doram, pareigingam, sąžiningam, atsakingam ir tvirto charakterio jaunimui (Jasėnas, Vasiliauskienė 2004: 40–48; 16; Vasiliauskienė 2005c: 117–124). Tad būtina jaunimą lavinti, kad jis galėtų kurti laisvą ir ekonomiškai stiprią katalikišką Lietuvą.

M. Reinys apie mokslo būtinybę rašė ne tik savo straipsniuose – jis ir pats, skirdamas stipendijas, rėmė gabius, trokštančius mokslo, žinių jaunuolius. Jo teiktas stipendijas ir pašalpas arba, kaip dažnai pats M. Reinys įvardijo, „aukas“, skirtas besimokantiems ar studijuojantiems, galima suskirstyti į dvi grupes: ilgalaikes stipendijas ir vienkartinės aukas (žr. lentelę).

„Išlaidų knygelėje“ yra užfiksuota parama sesers Julijonos Martinėnienės dukroms: 3220,50 Lt studijuojančiai Elenai, gerokai mažesnės sumos mokyklą lankančioms Adelei ir Pulcherijai, o vėliau 1156,15 Lt studijuojančiai Adelei (žr. lentelę).

M. Reinys rūpinosi ne tik giminaičiais – ilgalaikę stipendiją yra gavusi ne viena studentė. Pavyzdžiui, Valei Šaparaitei per 22 mėnesius (1927 m. sausis–1928 m. spalį) vyskupas M. Reinys yra skyręs 2324,75 Lt. 100 Lt stipendija, kaip rodo įrašai, kas mėnesį skirta retai, dažniausiai – kartą per du mėnesius. Įdomus pastebėjimas, kad M. Reinio įrašyta suma – ne 100 Lt, o 101,50 Lt, kartais ir kiek daugiau (žr. lentelę). Šis faktas leidžia spėti, kad pinigai buvo siunčiami paštu. Siuntėjas, norėdamas, kad gavėja gautų lygiai šimtą, pridėdavo ir perlaidos mokesčio sumą. Stipendiją, reikia manyti, siuntė į

Lentelė. M. Reinio teikta finansinė parama (ketvirtoji „Išlaidų knygelė“)

Table. The financial support provided by M. Reinys (“The notebook of expenditures”)

Paramos paskirtis	Asmenys	Skirtos paramos data ir suma
1. Ilgalaikės stipendijos	Elenai Martinėnaitei	1924 m. gruodžio 13 d. 100 Lt 1925 m. sausio 19 d. 100 Lt; vasario 23 d. 100 Lt; kovo 20 d. 100 Lt; balandžio 21 d. 100 Lt; gegužės 22 d. 100 Lt; birželio 15 d. 100 Lt; rugpjūčio 15 d. 150 Lt; spalio 2 d. 120 Lt; lapkričio 3 d. 150 Lt; lapkričio 30 d. (už gruodį) 150 Lt 1926 m. sausio 8 d. 150 Lt; sausio 26 d. (už vasarį) 150 Lt; kovo 1 d. 150 Lt; balandžio 4 d. 250 Lt; rugpjūčio 30 d. (už rugsėjį, gruodį ir 1927 m. sausį) 500 Lt 1927 m. sausio 29 d. (už vasarį) 100 Lt; vasario 26 d. (už kovą) 100 Lt; kovo 29 d. (už balandį) 100 Lt; balandžio 29 d. (už gegužę) 100 Lt; gegužės 28 d. (už birželį) 150,50 Lt; liepos 30 d. 200 Lt
	Adelei Martinėnaitei	1928 m. rugsėjo 10 d. 201,15 Lt; spalio 4 d. (auka mok. palt. – <i>mokslui, paltui</i> (autorės pastaba)) 100 Lt; spalio 26 d. (už lapkritį) 100 Lt; lapkričio 29 d. (už gruodį) 100 Lt; gruodžio 19 d. (auka serg. Ad. Martin. lig. – <i>sergančiai Adelei Martinėnaitei ligoninėje</i> (autorės pastaba)) 100 Lt 1929 m. sausio 11 d. 105 Lt; vasario 7 d. 100 Lt; kovo 7 d. 100 Lt; balandžio 11 d. 150 Lt; gegužės 3 d. 100 Lt
	Valei Šaparaitei	1927 m. vasario 10 d. (už sausį-vasarį) 206,70 Lt; kovo 5 d. (už kovą-balandį) 204,65 Lt; gegužės 5 d. (už gegužę-birželį) 201,50 Lt; birželio 11 d. (už liepą- rugpjūtį) 205,80 Lt; spalio 5 d. (už rugsėjį-gruodį) 400 Lt 1928 m. sausio 31 d. 100 Lt; vasario 10 d. 101,50 Lt; kovo 1 d. 101,50 Lt; balandžio 4 d. (už kovą-balandį) 200 Lt; gegužės 24 d. (už gegužę-birželį) 200 Lt; liepos 20 d. (už liepą-rugpjūtį) 201,60 Lt; rugsėjo 13 d. (už rugsėjį-spalį) 201,50 Lt
	Fil. ir M. (<i>Filomenai ir Emilijai</i> (autorės pastaba)) Strazdaitėms	1927 m. rugpjūčio 16 d. 350 Lt; spalio 5 d. (už spalį-lapkritį) 300 Lt; lapkričio 30 d. (už gruodį-sausį) 300 Lt 1928 m. vasario 17 d. (už vasarį-kovą) 300 Lt; balandžio 18 d. (už balandį-birželį) 450 Lt; rugsėjo 12 d. (už rugsėjį-spalį) 500 Lt; lapkričio 7 d. (už lapkritį-gruodį) 300 Lt 1929 m. sausio 16 d. (už sausį-vasarį) 300 Lt; kovo 6 d. (už kovą-balandį) 300 Lt

Lentelės pabaiga

Paramos paskirtis	Asmenys	Skirtos paramos data ir suma
2. Vienkartinės pašalpos	Alb. Taruliui	1929 m. kovo 12 d. 150 Lt
	Mural.	1926 m. balandžio 29 d. 500 Lt
	studentui Jonui Griniui	1926 m. birželio 16 d. 300 Lt
	studentui D. Juškai	1929 m. balandžio 20 d. 500 Lt; gegužės 23 d. 500 Lt
	studentui Lušiui	1928 m. gegužės 30 d. 500 Lt
	Salomėjai Bačinskaitei (<i>Salomėjai Nėriai</i> (autorės pastaba))	1928 m. birželio 25 d. 1000 Lt
3. Parama jaunimo organizacijoms	ateitininkams	1924 m. gruodžio 1 d.–1929 m. gegužės 31 d. 3645 Lt
	pavasarininkams	1924 m. gruodžio 1 d.–1929 m. gegužės 31 d. 1723 Lt
4. Spauda	užsakinėjo sau bei kitiems	1924 m. gruodžio 1 d.–1929 m. gegužės 31 d. 16 324,16 Lt
Bendra 1924 m. gruodžio 1 d.–1929 m. gegužės 31 d. išlaidų suma – 119 891, 87 Lt		

Pastaba. Kitos finansinės paramos sumos straipsnyje nurodomos remiantis pagrindiniu archyvinio šaltinio – „Išlaidų knygele“.

Vilnių. Minėta studentė Valė Šaparaitė – buvusi Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazijos, kurioje dirbo M. Reinsys, moksleivė (autorė remiasi 1922 m. VI gimnazistų laidos nuotrauka (Vasiliauskienė 2005f: 6; 2005g: 6)).

1927 m. rugpjūtį–1929 m. balandį M. Reinio išlaidų suma yra 3100 Lt – tai stipendijos, skirtos Fil. Ir M. (*Filomenai ir Emilijai* (autorės pastaba)) Strazdaitėms (žr. lentelę).

Tarp gavusių vienkartinės stipendijas nagrinėjamoje knygelėje užfiksuotos šios studentų pavardės (dažniausia sutrumpintos ir dar neiššifruotos): Kum. (1924 m. gruodžio 4 d. 50 Lt), Markev. (1925 m. kovo 2 d. stipendija (sausis–kovas) 75 Lt), Tarvyd. (1925 m. gegužės 2 d. stipendija (balandis–liepa) 100 Lt.), Kudirka (1926 m. balandžio 21 d. 100 Lt), Kast. Mališausk. (1928 m. liepos 26 d. 25 Lt.). Įrašyti ir mokiniai Eidukonis (1926 m. balandžio 20 d. 50 Lt) bei Pr. Murinas (1928 m. kovo 30 d. 100 Lt).

Reikia pastebėti, kad kai kuriems mokiniams bei studentams buvo skirtos gana didelės sumos. Tarkim, mokiniui Alb. Taruliui 1929 m. kovo 12 d. paaukota 150 Lt, o Mural. 1926 m. balandžio 29 d. – net 500 Lt, studentui Jonui Griniui 1926 m. birželio 16 d. skirta 300 litų stipendija. Atsižvelgiant į nurodytą datą, galima daryti prielaidą, kad pinigai J. Griniui buvo duoti jam išvykstant studijuoti į Prancūziją, o studentui D. Juškai 1929 m.

vyskupas M. Reinys paaukojo 1000 litų kelionei į Romą (po 500 Lt balandžio 20 d. ir gegužės 23 d.); 500 Lt stipendija 1928 m. gegužės 30 d. skirta studentui Lušiui.

1928 m. birželio 25 d. Salomėjai Bačinskaitei (Salomėjai Nėriai) paaukota 1000 Lt. Tai rodo vyskupo M. Reinio rūpestį jaunųjų talentų puoselėjimu. Žinoma, kad S. Bačinskaitė tik ką baigusi universitetą 1928 m. keliems mėnesiams išvyko į Vakarų Europą (Vokietiją, Šveicariją). Tad vyskupas aukojo pinigų jos kelionei.

M. Reinys rėmė ne tik moksleivius, studentus, bet ir gimnazijas. Pavyzdžiui, 1929 m. balandžio 14 d. Utenos gimnazijai paaukojo 200 Lt.

Kokios gilios bebūtų žinios, pačios savaime jos negali duoti jokių rezultatų – būtina kryptinga veikla, visuomeninio darbo patirtis. Todėl, pasak M. Reinio, jaunimas turi ne tik mokytis, bet ir aktyviai dalyvauti katalikiškoje veikloje (ateitininkų, pavasarininkų ir kitų organizacijų, vaikų Angelo sargo draugijos). M. Reinys pats buvo aktyvus ateitininkų renginių dalyvis (Vasiliauskienė 2002a: 172–182; 2002b: 170–184), pavasarininkų išrinktas Garbės nariu ir protektoriumi (globėju) (Vasiliauskienė 2003a: 20), tad didžiules sumas aukojo šių organizacijų, įsikūrusių įvairiose Lietuvos vietose, veiklai. Tyrinėjant „Išlaidų knygelę“ matyti, kad M. Reinys ateitininkų ir pavasarininkų organizuojamiems vakarams, koncertams, kuopų susirinkimams, kongresams, vasaros kursams, suvažiavimams bei kitiems renginiams, fondams, aukų rinkliavoms, vėliavoms įsigyti, namams statyti per 54 mėnesius yra paaukojęs 5368 Lt (3645 Lt ateitininkams ir 1723 Lt pavasarininkams). Kiek mažesnes aukas yra teikęs vyčiams, skautams, šauliams, Jėzaus vaikų (vaikelių) draugijai. Rėmė Šv. Vincento fondą, Šv. Cecelijos, Šv. Zitos, Šv. Kazimiero, Kunigų susiėlpimo ir kitas draugijas bei katalikiškas organizacijas, fondus, sąjungas, muziejus, institutus, ligonines, prieglaudą, mokyklas, gimtąją Daugailių (Utenos raj.) parapiją. Ši M. Reinio parama sudarė galimybę įvairioms organizacijoms plėtoti savo veiklą, pritraukti naujų narių bei puoselėti katalikišką mintį (žr. pav.).

Gyvendamas pagal Dievo meilės įsakymą, M. Reinys negalėjo likti abejingas ir paprastam žmogui – jis buvo dėmesingas laiškanešiams, tarnams, ministrantams, negailėjo pinigų vargšams, elgetoms (juos vadino „biediniais“). Vienam sargui už 40 Lt yra padovanojęs net sofą (1925 m. lapkričio 30 d.).

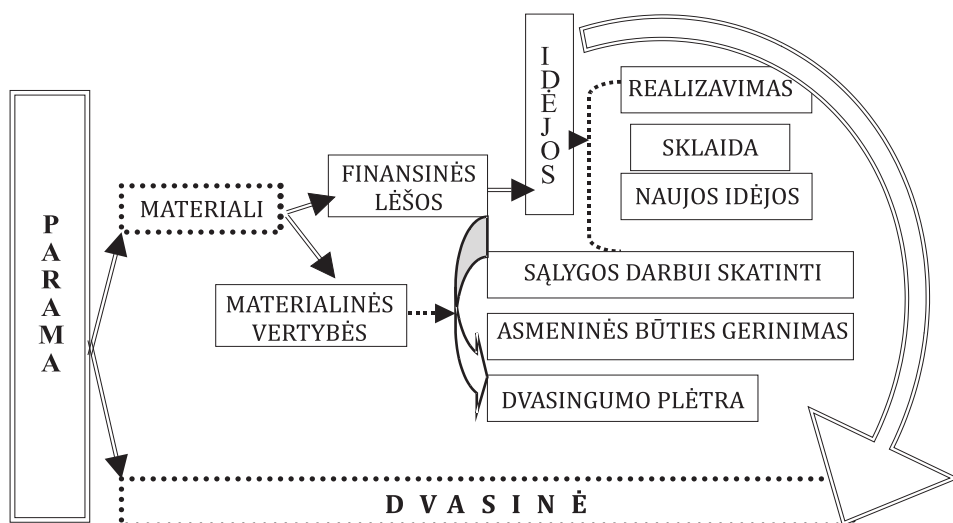
Tačiau sau pinigų tikrai gailėjo: užrašai rodo, kad savo aprangai ir buičiai M. Reinys skyrė nedaug lėšų. Aptariamam laikotarpiu daugiausia pinigų išleista 1926 m. gegužės mėnesį – tapus vyskupu reikėjo vyskupo drabužių, kryžiaus, žiedo ir kitokių brangių daiktų. Užrašų knygelėje užfiksuota, kada ir už kiek pirko medžiagos, siuvo ir taisė sutaną (1928 m. balandžio 1 d. už sutanos sutaisymą sumokėjo 25 Lt), portfelį (1927 m. kovo 14 d. – 2 Lt ir tų pačių metų lapkričio 25 d. – 2 Lt, o 1929 m. gegužės 28 d. – 2,50 Lt), batus (1926 lapkričio 11 d. – 8 Lt; 1928 m. balandžio 10 d. – 6 Lt). Sužinome, ir už kokias menkas sumas įsigydavo batus, kojines, pirštines, skrybėles, įvairius galanterijos reikmenis. Pavyzdžiui, už portfelį 1928 m. sausio 12 d. sumokėjo 35 Lt.

Pateikti pavyzdžiai rodo, kad M. Reinys į dalijamą paramą žiūrėjo kaip į pareigą, teikiančią džiaugsmą, puoselėjo ne tik ateities vizijas, bet ir realijas.

Mecenatoriškos veiklos ir dvasingumo ryšys

Mecenatoriška M. Reinio veikla tapo neatsiejama nuo dvasingumo sampratos. Jo teikiama finansinė parama ne tik daugeliui pagerino darbo bei asmeninės buities sąlygas, bet ir sudarė galimybes asmenims ar organizacijoms įgyvendinti bei skleisti savo idėjas, žadino naujas mintis (žr. pav.).

Didelį dėmesį M. Reinys skyrė dvasingumo bei dorovės ugdymui. Pavyzdžių siūlė ieškoti tikėjime, Kristaus bei šventųjų gyvenimuose, ragino skaityti katalikišką spaudą, kurią gausiai rėmė (Vasiliauskienė 2005b: 157–176). Svarbi M. Reinio nuolatinė finansinė parama „Rytui“ ir gausi asmeninė prenumerata (nagrinėjamu ketverių metų laikotarpiu jis prenumeravo 33 pavadinimų laikraščius ir žurnalus). Išskirtina ir tai, kad jis įvairiausios spaudos užsakydavo artimiesiems, giminaičiams ir bičiuliams, atsižvelgdamas į jų išsilavinimo lygį bei amžių (prenumeravo „Lietuvos mokyklą“, „Židinį“, „Moterį“, „Šaltinį“, „Rytą“, „Žvaigždutę“). Taigi rodė pavyzdį, kaip gerbti spausdintą žodį, akcentavo jo sklaidos būtinybę. Išnagrinėjus „Išlaidų knygelės“ įrašus nustatyta, kad per 54 mėnesius M. Reinys išleido 119 891,87 Lt, iš kurių 16 324,16 Lt skyrė spaudai ir 54 533,21 Lt – labdarai ir kultūros reikalams. Kaip pavyzdį galima pateikti šiuos M. Reinio įrašus: Cezaris Zakarka (užsakyta spauda, įteikta pinigų), Bronius Gruodis (prenumeratos: „Mūsų laikraštis“, „Šaltinis“; piniginės aukos), I. Mališauskas (prenumeratos: „Vienybė“, „Ūkininkas“). M. Reinys, užsakydamas spaudą, sudarė sąlygas savišvietai, o kartu ir dvasingumo, gėrio bei dorovės sklaidai.

Pav. Dievo Tarno Mečislovo Reinio mecenatorystės raiška
Fig. God Servant's M. Reinys' acts manifestating his donorship

M. Reinio dorovės samprata, atsinešta iš šeimos, į „mokslinį rūbą“ buvo pradėta rengti Rytuose, o „aprengta“ Vakaruose. Lietuvoje buvo tik „puošiama“. Dar studijuodamas Rytuose, Petrapilio Dvasinėje akademijoje (1905–1909), jis susidomėjo prof. Pranciškaus Būčio skaitomomis apologetikos paskaitomis ir teologijos magistro darbui pasirinko temą „Krikščionybės pasirodymas daug prisidėjo prie dorovės kilimo“ (1909). Studijuodamas Vakaruose, Belgijoje (1919–1912) bei Strasbūre (1913–1914), filosofijos daktaro disertacijai pasirinko temą „Vl. Solovjovo dorovės pagrindai“ (1912).

Į Lietuvą M. Reinys grįžo ne tik su žinių bagažu, bet ir su dideliu troškimu tas žinias skleisti. Jo pamėgta dorovės tema įgavo naują – bolševizmo ir vokiečių rasizmo – atspalvį. Studija „Rasizmo problema“ (1939) M. Reinys vienas pirmųjų atsiliepė į popiežiaus Pijaus XI 1938 m. balandžio 13 d. paskelbtą dekretą, kuriuo buvo pasmerktos 8 rasizmo tezės. Tai pirmas bandymas Lietuvoje atskleisti rasizmo problemą – iki tol rasizmas ir jo formos fašizmas bei komunizmas nebuvo taip giliai analizuotos.

Tad minėta studija ir kiti M. Reinio parašyti darbai dorovės bei dvasingumo temomis ([Autorius nenurodytas] 1977: 236–245; Jasėnas, Vasiliauskienė 2004: 46–47), jo teikta materialinė parama atskleidžia dvasininko gebėjimą savo skleidžiamą žodį – teorines žinias – paliudyti gyvenimiška patirtimi.

Gailėdamas sau turėjo ką dalinti kitiems ... Taip dosniai, iš gilaus krikščioniško įsitikinimo aukodamas, arkivyskupas M. Reinys pats turėjo dvasiškai: įgyvendino pagrindinę – Dievo Meilės – įsakymą ir tapo sektinu pavyzdžiu šiandieną.

Išvados

1. M. Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“ – unikalūs šaltiniai įvairiapusei mecenatoriškai arkivyskupo veiklai tirti.
2. M. Reinio teikiama materialinė parama – aiškių dvasinių nuostatų išraiška, parodanti ne tik asmens, bet ir asmenybės kilnumą.
3. „Išlaidų knygelės“ analizė padėjo atskleisti M. Reinio globėjiškos veiklos kryptis:
 - a) ilgalaikės stipendijos ar vienkartinės aukos gabiams ir siekiantiems mokslo Lietuvos jaunuoliams;
 - b) finansinė parama, skatinusi ir stiprinusi katalikiškų organizacijų veiklą bei dvasingumo sklaidą;
 - c) spaudos prenumerata, sudariusi sąlygas plisti vienam iš svarbių savišvietos būdų.
4. Dievo Tarno Mečislovo požiūrio į pinigus esmė ta, kad pinigai turi būti esminis pagrindas gėriui kurti ir džiaugsmui teikti.
5. M. Reinio globėjiška veikla yra sektinas pavyzdys nūdienos visuomenei.

Literatūra ir šaltiniai

- [Autorius nenurodytas]. 1977. *Arkivyskupas Mečislovas Reinys*. Chicago.
- Čepėnas, J. 2001. Filosofijos daktaro kunigo Juozapo Čepėno gyvenimo ir veiklos apžvalga, iš *Filosofijos daktaras kunigas Juozapas Čepėnas*. Sud. A. Vasiliauskienė. Vilnius: Regnum fondas. 24 p.
- Ereminas, G. 2002. Mečislovas Reinys apie palaimintąjį Jurgį Matulaitį, *Voruta* 5: 7.
- Jasėnas, J.; Vasiliauskienė, A. 2004. Arkivyskupas Mečislovas Reinys – dorovės puoselėtojas ir ugdytojas, *Jaunųjų mokslininkų darbai* 3: 40–48. Šiauliai: ŠU leidykla.
- Labanauskaitė, D. 2003. Rasti arkivyskupo laiškų autografs, *XXI amžius* 96: 6.
- M. Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“. Dr. A. Vasiliauskienės asmeninis archyvas.
- Magdėnaitė, R. 1999. Arkivyskupo Mečislovo Reinio veikla vokiečių okupacijos metais (1941–1944), iš *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. T. 15. Vilnius: Katalikų akademija, 133–160.
- Spengla, V. 1997. *Atlikę pareigą. Vyskupai KGB (NKGB, MGB) kalėjimuose*. Vilnius.
- Tunaitis, J. 2004. Arkivyskupo Mečislovo Reinio kanonizacijos byla, iš *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. T. 24. Vilnius: Katalikų akademija, 543.
- Vasiliauskienė, A. 1999a. Arkivyskupas Mečislovas Reinys ir „T. Aškūnų bei B. Asių kolchozo Moderniojo Cirko biuleteniai“, iš *LAMMD Istorija*. T. 42. Vilnius, 12–30, 57.
- Vasiliauskienė, A. 1999b. Arkivyskupo Mečislovo Reinio pozicija bolševizmo ir tikėjimo klausimais (spauda ir dokumentika), iš *LAMMD Istorija*. T. 39. Vilnius, 29–40, 92.
- Vasiliauskienė, A. 2000. Arkivyskupas Mečislovas Reinys Lietuvos ypatingojo archyvo dokumentuose (1940–1941 m.), *SOTER* 4: 57–67.
- Vasiliauskienė, A. 2002a. Vyskupas Mečislovas Reinys „Ateities“ žurnalo puslapiuose, *Logos* 30: 172–182.
- Vasiliauskienė, A. 2002b. Vyskupas Mečislovas Reinys „Ateities“ žurnalo puslapiuose, *Logos* 31: 170–184.
- Vasiliauskienė, A. 2003a. *Arkivyskupo Mečislovo Reinio gyvenimo ir veiklos datos*. Utena: UAB Indra.
- Vasiliauskienė, A. 2003b. Arkivyskupo Mečislovo Reinio stovėjimas: nepavykęs čekistų šantažas giminių likimu, iš *Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo darbai*. T. 18. 2 knyga. Vilnius: Katalikų akademija, 731–746.
- Vasiliauskienė, A. 2003c. Mečislovas Reinys: apdovanotas ypatingu taurumu, *Katalikų pasaulis* 11: 30–31.
- Vasiliauskienė, A. 2004a. Arkivyskupo Mečislovo Reinio ketvirtoji „Išlaidų knygelė“, iš *Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*. T. 24. Vilnius: Katalikų akademija, 123–151.
- Vasiliauskienė, A. 2004b. Mečislovas Reinys (1884 02 05–1953 11 08): mecenatoriška veikla, *Lietuvos aidas* 29: 9.
- Vasiliauskienė, A. 2004c. Mečislovo Reinio mecenatoriaus veikla plito ir gimtajame krašte, *Utenos apskrities žinios* 17: 1.
- Vasiliauskienė, A. 2004d. Pinigus dalino ne dėl pertekliaus, o vykdydamas krikščionišką pareigą, *Utenis* 18: 3.
- Vasiliauskienė, A. 2005a. Arkivyskupas Mečislovas Reinys: laiškai iš Vladimiro kalėjimo, *Genocidas ir rezistencija* 2: 156–171.
- Vasiliauskienė, A. 2005b. Arkivyskupas M. Reinys – lietuviškos spaudos kritikas, skatintojas ir palaikytojas, iš *Lietuvių raštijos istorijos studijos: mokslinių straipsnių rinkinys*. T. 1. Iš *spaudos draudimo istorijos*. Red. L. Klimka, A. Ragauskas, J. Zaborskaitė, dr. D. Vainienė. Vilnius: VPU, 157–176.
- Vasiliauskienė, A. 2005c. Jaunimas Mečislovo Reinio ateities vizijose, iš *Akademinių jaunimas permainų metais: ekonominės ir socialinės politikos studijos*. T. 1. Red. A. Čiužas. Vilnius: VPU, 117–124.

- Vasiliauskienė, A. 2005d. Angelė Viburytė-Braknienė: vaikystės atsiminimai apie arkivyskupą Mečislovą Reinį, *Lietuvos aidas* 30: 9.
- Vasiliauskienė, A. 2005e. Arkivyskupo Mečislovo Reinio krikščioniškosios antropologijos tyrimų centras, *Mokslas ir gyvenimas* 10: 45.
- Vasiliauskienė, A. 2005f. Kunigas Mečislovas Reinys: Vilnius – nuotraukos pėdsakais, *Lietuvos aidas* 295: 6.
- Vasiliauskienė, A. 2005g. Kunigas Mečislovas Reinys: Vilnius – nuotraukos pėdsakais, *Lietuvos aidas* 296: 6.
- Vasiliauskienė, A. 2005h. Vilniaus pedagoginiame universitete įkurtas Arkivyskupo Mečislovo Reinio krikščioniškosios antropologijos tyrimų centras, *Lietuvos aidas* 139: 1–2.

MEČISLOVAS REINYS: PHILANTHROPY AND SIRTUALITY

Aldona Vasiliauskienė

*University of Šiauliai,
Vilniaus g. 88, LT-76285 Šiauliai, Lithuania
E-mail: aldona.vasiliauskiene@rstc.vu.lt*

Summary. The fourth 'notebook of expenditures' (December 1924 – May 1929) personally written by archbishop M. Reinys (1884–1953) is a superb source that records the expenditure of money within the period of 54 months indicating the exact dates and sums of money as well as the reasons for payment. Investigation into the notebook reveals the ways M. Reinys gave material aid: the press, cultural events, meetings, concerts and theatres, organizations of Catholic youth and sick adults, the needy, the construction of churches, theological seminaries, monuments and other buildings. He financially supported his relatives, school learners and university students.

Three factors determined his activity as a philanthropist. The first one is personal experience which is physical stimulus; the second – his manifestation of the Catholic way of life – is a spiritual stimulus. These two criteria formed the third factor – his concern about the future of Lithuania as a state and nation and its prosperity.

M. Reinys found only one way to achieve his task – training educated, religious, spiritual, cultured moral, responsible, dutiful, honest and strong – willed youth. Thus, it was important to teach young people so that they could establish free and economically strong Catholic Lithuania.

The Notebook of Expenditures has the records of 3220.50 Lt donation to the daughters of his sister Julijona Martinėnienė: to student Elena and a considerably smaller sum of money to other daughters Adelė and Pulcherija who were schoolgirls. Later, when Adelė became a university student, she was given an amount of 156.15 Lt.

Archbishop M. Reinys took care not only of his relatives. Long term or extraordinary grants were awarded to more young people. For instance, Valė Šaparaitė was paid 2324.75 Lt for longer than 22 months (January 1927 – October 1928), Filomena and Emilija Strazdaitės received 3100 Lt (August 1927 – April 1929). It is noteworthy that some large extraordinary sums of money were paid to Mural (the full name has not been found out) – 500 Lt (29 April 1926), student Jonas Grinius was awarded a scholarship of 300 Lt to study in France (16 June 1926), in 1929, student D. Juška received 1000 Lt to go to Rome (500 Lt on April 20 and May 23), student Lušys was given an amount of 500 Lt. On 23 June 1928, Salomėja Bačinskaitė-Nėris was donated 1000 Lt which demonstrated M. Reinys' solicitude for the cultivation of young talents.

Archbishop Reinys donated the abundant sums of money to the organizations of *ateitininkai* and *pavasarininkai* and their social gatherings, including congresses, summer courses, conferenc-

es, foundations, banner acquisition, constructing buildings, fund – raising events and concerts. Over 54 months, he sponsored these organizations giving them an amount of 5368 Lt (3645 Lt for *ateitininkai* and 1723 Lt for *pavasarininkai*). The donations of smaller sums received other Catholic organizations which contributed to the enlargement of these organizations.

The Notebook of Expenditures shows Venerable Mečislovas Reinys attitude towards the role of financing which discloses that money must serve as the chief foundation for creating goodness and making other people's life more joyful and easier. Material assistance rendered by M. Reinys was an expression of his clear spiritual principles confirming his magnanimity and ability to combine theory with practice.

Material assistance provided by M. Reinys gained him the reputation of a great donor who led an unusually modest and thrifty way of life and generously used his money for the prosperity of the state of Lithuania and for fostering spirituality.

M. Reinys found money important in his life as long as they could be used for propagating the faith, goodness beauty and spirituality. Therefore, his life is a brilliant example for a contemporary society.

Keywords: M. Reinys, Venerable, philanthropy, archbishop, 'notebook of expenditures', donate, financial aid, press, donor, spirituality.

Aldona Vasiliauskienė. Humanitarinių mokslų daktarė, istorikė, Šiaulių universiteto vyriausioji mokslo darbuotoja. Tyrinėja lietuvių katalikiškąjį intelektualųjį sąjūdį ir svarbiausios jį vienijančios institucijos – Lietuvių katalikų mokslo akademijos – veiklą (išskirtinis dėmesys skiriamas arkivyskupo M. Reinio asmenybei) bei Šv. Bazilijaus Didžiojo ordino istoriją.

Aldona Vasiliauskienė is a Doctor of Humanities (history) and a senior research worker at the University of Šiauliai. Her field of studies covers Catholic Intellectual Movement and the Lithuanian Catholic Academy of Science which is a chief unifying institution (with an emphasis on Archbishop M. Reinys) and the history of the Order of St. Basil the Great.